

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

участі юриста, а також від нових засобів управління правовими практиками та інструментів для залучення клієнтів, що використовують веб-технології.

Варто зазначити, що віртуальна юридична практика не є просто веб-сайтом, який продає юридичні документи без участі юриста. Вона забезпечує пряму та особисту комунікацію між адвокатом та клієнтом, а не лише реалізацію публічних або стандартизованих правових документів для продажу онлайн або єдиним інструментом управління завданнями.

Список використаних джерел:

1. Діджиталізація адвокатури: як впровадження інновацій зробило українських адвокатів однією з найпрогресивніших спільнот у Європі. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/didzhtalizaciya-advokaturi-yak-vprovadzheniya-innovaciy-zrobilo-ukrajinskih-advokativ-odniyeu-z-nauprogresivnishih-spilnot-u-yevropi-50038497.html>
2. Штучний інтелект і віртуальна юридична практика: вплив сучасних технологій на правове поле. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/shtuchnyi-intelect-i-virtualna-urydychna-praktyka/>

Ключові слова: адвокат, новітні технології, діджиталізація, інновації, віртуальна юридична практика.

Key words: advocate, new technologies, digitalization, innovations, virtual legal practice.

ЧЕКМАРЬОВА ЛАРИСА ЮРІВНА

*адвокат, кандидат юридичних наук,
керуюча Адвокатського бюро «Лариси Чекарської»*

ПІДГОТОВКА КЛІЄНТА ДО СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ: ПСИХОЛОГО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Представництво інтересів клієнта в суді вимагає від адвоката не тільки знань та вмінь у сфері права, але й знань юридичної психології, зокрема психологічних прийомів підготовки клієнта до судового засідання на стадії розгляду справи по суті, на якій клієнт буде надавати свої пояснення. Підготовка клієнта до судового розгляду передбачає не тільки роз'яснення клієнту його прав та обов'язків, процедури розгляду справи, правової позиції у справі, відповідей на можливі запитання, але й психологічних аспектів судового процесу.

Стадія, на якій сторона в справі буде надавати свої показання, є вже, як правило, стадією розгляду справи по суті. Тобто, в справі вже наявна низка процесуальних документів (позов або відзив, заперечення, тощо), які певною мірою попередньо сформулювали уявлення суду або учасників про обставини справи [1].

Під час надання пояснень клієнтом в суді з'ясовуються окремі факти про подію та інші обставини справи, що несуть інформативне

навантаження, надзвичайно важливим при цьому є знання та вміле застосування адвокатом психологічних прийомів, направлених на встановлення психологічного контакту з клієнтом та клієнта з іншими учасниками судового процесу. Безпосередньо під час надання клієнтом пояснень в суді адвокат має право: бути присутнім під час надання пояснень, надавати клієнту короткі консультації, для уточнення і доповнення відповідей ставити з дозволу суді уточнюючі запитання.

Участь клієнта у судовому розгляді є певним випробуванням для клієнта та призводить до нервової напруженості, яка спонукає до непередбачуваної поведінки клієнта, відступлення від підготовленої правової позиції по справі. Тому готуючи клієнта до судового засідання адвокат повинен враховувати індивідуально-психологічні особливості клієнта, його стресостійкість, рівень конфліктності, моральну та етичну орієнтацію, орієнтацію серед учасників в судовому процесі.

Можна виділити такі основні завдання психологічної підготовки клієнта до судового засідання: створення сприятливих умов для проведення розмови адвоката з клієнтом; запевнення клієнта в заінтересованості адвоката в вирішенні його справи; направлення на пригадування фактів по справі; викладення фактів в певній послідовності; постановці уточнюючих запитань; вияснення психологічної динаміки розвитку подій, його причин та мотивів; з'ясування обставин справи та вияснення ставлення клієнта до них; вироблення адвокатом разом із клієнтом позиції у справі з можливістю мінімізації можливих ризиків при поясненні клієнтом у судовому процесі; звертання уваги клієнта на слабкі моменти, після чого розібрання їх з клієнтом; формування відповіді на запитання, які несуть в собі ризики, враховуючи інтереси клієнта; передбачення адвокатом будь-яких варіантів розвитку надання пояснень клієнтом для того, щоб міг надати чіткі відповіді на будь-які питання і відреагував на них спокійно згідно підготовленої правової позиції. Отже, основні завдання психологічної підготовки клієнта до судового процесу направлені на формування у клієнта психологічної стійкості при наданні пояснень у судовому процесі, навчання клієнта методам саморегуляції та створення передумов стресостійкості клієнта.

Оскільки адвокат представляє інтереси різних за своїми психологічними характеристиками клієнтів, він повинен вміти використовувати психологічні прийоми для зниження негативних наслідків стресу на клієнта в суді. Для того, щоб процес надання пояснень пройшов з виробленою правовою позицією по справі, адвокат повинен визначити певні психологічні якості клієнта: стресостійкість, здатність запам'ятовувати, комунікативні навички, освіченість.

Бажано готувати клієнта за один день або перед засіданням, оскільки клієнт може забути важливі обставини справи або інші важливі поради адвоката щодо участі в судовому засіданні, наголошення на певних обставинах справи. Важливо не перевантажувати клієнта інформацією, а надавати її конструктивно.

Можливо виокремити наступні психологічні прийоми підготовки клієнта до судового засідання при наданні пояснень по суті справи:

1. Детальне ознайомлення клієнта з процедурою судового розгляду справи з метою володіння клієнтом достатнім обсягом інформації.

Адвокат надає клієнту переглянути всі наявні матеріали справи, які були подані до суду, роз'яснює клієнту обставини справи та законодавство, яке регулює дане питання, формулює певний алгоритм дій, визначає послідовність викладу інформації, описує хронологію подій, наголошує на важливих фактах, розповідає про порядок процесуальних дій від початку судового засідання, етапу надання пояснень, та стадії закінчення судового засідання. Ознайомлення з порядком розгляду судової справи, допоможе клієнту буди більш впевненим. Адвокат повинен роз'яснити клієнту, що його поведінка є важливою, не повинно бути образ, некоректних висловів в бік сторін. Наголосити на обраній правовій позиції у справі, роз'яснити, що його пояснення не можуть суперечити обставинам справи, наведеним у процесуальних документах.

2. Заслуховування адвокатом добровільної розповіді клієнта про обставини справи.

Адвокат повинен приділити особливу увагу добровільній розповіді клієнтом обставин справи. Під час цієї розповіді адвокат нотує отриману інформацію по справі, отримує інформацію стосовно особи клієнта, його психологічних характеристик, очікування клієнтом допомоги від адвоката. Адвокат може ставити уточнюючі запитання, виходячи з розповіді клієнта, встановлювати юридичні факти, послідовність дій, повідомляти про позитивні та негативні фактори, шляхи їх подолання.

3. Визначення адвокатом обставин справи на позитивні та негативні.

Адвокат повинен наголосити клієнту спочатку на позитивні обставини справи та наявні докази, на які клієнту слід звернути увагу суду та наголосити при наданні пояснень, а які обставини справи краще не згадувати. Погоджуємося з твердженням О. Дудко, що трапляється, що ряд моментів, навпаки, краще обійти і не згадувати. Це робиться в тому разі, коли можлива відповідь на питання несе в собі ризики спростування всієї позиції (а іншої відповіді довіритель запропонувати не може), може будь-яким іншим чином зашкодити підзахисному або іншій особі, якій той нашкодити б не хотів. ...При цьому довіритель мають бути наданні рекомендації про те, якої позиції йому слід дотримуватися, якщо такі питання будуть поставлені. Такі дії в інтересах клієнта в жодному разі не слід ототожнювати з помилкою [2, с. 176].

4. Детальне обговорення з клієнтом підготовлених стратегій відступу при уточнюючих запитаннях.

Необхідно зазначити клієнту, що при наданні пояснень клієнтом під час судового розгляду йому суддя або інші учасники судового процесу можуть ставити уточнюючі запитання, клієнт може забути деякі обставини справи або викласти обставини, які суперечать правовій позиції. В такому випадку необхідно роз'яснити клієнту, що адвокат може задавати уточнюючі запитання клієнту, доповнювати клієнта при наданні ним пояснень по справі, наголошувати на важливих

обставинах справи, чим заспокоїти клієнта. Наявність запасного варіанту знижує зайве збудження клієнта, зменшує страх перед несприятливим розвитком подій і тим самим сприяє створенню оптимального виконання поставленої правової позиції.

5. Робота над підвищенням самооцінки клієнта.

Адвокат повинен підбадьорити клієнта, що він добре пам'ятає та розповідає про обставини справи, притримується правової позиції з адвокатом по справі, чим відзначивши досягнення клієнта. Адвокат повинен зазначити клієнту, якщо це перша інстанція, у разі ухвалення рішення не на користь клієнта, то є можливість оскаржити в апеляційній інстанції рішення суду.

6. Моделювання судового засідання із максимальним наближенням до реального судового процесу.

Адвокат повинен вислухати вільну розповідь клієнта, навести ряд уточнюючих запитань, спостерігати за реакцією клієнта, як він розуміє та наскільки коректно відповідає, продумати формулювання відповідей на можливі запитання, підготувати уточнюючі питання, які може запитати сам адвокат.

7. Інформування клієнта про психологічні засоби впливу інших учасників судового процесу.

По-перше, адвокату слід самостійно бути впевненим та спокійним. По-друге, закликати клієнта до зібраності та психологічної стійкості, при будь-яких обставинах притримуватися виробленої правової позиції по справі. Реагувати спокійно та впевнено на уточнюючі запитання та зауваження інших учасників судового процесу.

Не менш важлива розмова адвоката з клієнтом після закінчення судового засідання, яка буде націлена на підведення підсумків та планування подальших дій. Правильна підготовка клієнта до судового засідання є необхідним елементом стратегії представництва інтересів клієнта в суді та запорукою успішного результату по справі, що підтверджується досвідом адвокатської практики.

Список використаних джерел:

1. Брилянт І. Інструкція. Як підготувати клієнта до дачі показань в суді? // URL: <https://uba.ua/ukr/news/8059/>
2. Дудко О. Помилки адвоката під час проведення допиту на стадії досудового розслідування // Підприємництво, господарство і право. Кримінальний процес. 10/2019. С. 173–178.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, засоби психологічного впливу, консультативна діяльність адвоката, психологічні якості клієнта, юридична психологія.

Key words: attorney, attorney activity, means of psychological influence, consulting attorney activity, psychological qualities of the client, legal psychology.

Кісліцина Ірина Олександрівна До питання про роботу САП у період воєнного стану	128
Ковальчук Інна Сергіївна Особливості реалізації правозахисної діяльності органів прокуратури в умовах воєнного стану.	130
Кравченко Марина Олександрівна До питання корупційних правопорушень у судовій гілці влади	132
Кубаєнко Андрій Володимирович Ефективність діяльності правоохоронних органів: оцінка та аналіз за допомогою інформаційно-аналітичних засобів	134
Свида Олексій Георгійович Перспективи вдосконалення статусу Вищого антикорупційного суду.	138
Храпенко Олена Олегівна Адвокат і новітні технології	140
Чекмарьова Лариса Юріївна Підготовка клієнта до судового засідання: психолого-правовий аспект.	142
Курганський Олександр Валерійович Окремі аспекти кадрової роботи в органах прокуратури	146
Нестерчук Лілія Петрівна, Лисенко Ангеліна Володимирівна Щодо проблематики поняття недержавної правоохоронної діяльності	149
Зубрицький Олександр Олександрович Проблемні питання запровадження функціонування реєстру дисциплінарних проваджень щодо адвокатів	151
Kondrych Vasyl Criteria for prospective candidates seeking the position of judge in the Supreme anti-corruption court	154
Орленко Артем Ігорович Про визначення поняття адміністративного суду в національній правовій доктрині	157
Чорний Максим Михайлович Окремі питання організації прокурорського нагляду при розслідуванні кримінальних правопорушень слідчими Державного бюро розслідувань	159
Щербатий Роман Романович Щодо проблеми кадрового дефіциту в системі судоустрою України	162